

Bediüzzaman ve Anarşi

Anarşi Nedir?

Anarşi, hiçbir kayıt altına girmeme, sınır ve otorite tanımama, serserilik ve başıboşluk mânâlarına gelir. Anarşide meşrû düzene karşı çıkma, kargaşa ve yıkıcılığı meslek edinme vardır.

Anarşi kansere benzer. Toplum düzenini şiddetle sarsar. Bu derde mübtelâ olan toplum, millet veya devletler uzun süre ayakta kalamaz; bölünme, yıkılma, yok olma tehlikesiyle başbaşa kalırlar. Çünkü bir kanser mikrobu gibi toplum bünyesini saran bu müthiş illet kavgayı, gürültüyü, kargaşayı, karışıklığı, cinayetleri, zulüm, işkence ve ihtilalleri de beraberinde getirir, huzuru öldürür.

Bediüzzaman'a göre anarşi, sosyal hayatı düzene sokan rabitaları ve kanunları bir bir kesip atar, nizamı bozup bozgunculuk ve ihtilâle sebep olur.¹ Yine ona göre, "Anarşi hiçbir hak tanımaz. İnsanlık seviyelerini ve medeniyet eserlerini canavar hayvanlar seviyesine indirir."²

18. ve 19. yüzyıllarda Avrupa ve Amerika'da boy gösteren, bugün de dünyanın en büyük problemi haline gelen anarşi, ne yazık ki ülkemizi de uğraştırmakta, âcil çözüm bekleyen meselelerin başında yerini almaktadır.

Bediüzzaman, daha 1909'da Osmanlı'da anarşizme kapı açabilecek bazı dengesiz davranışları sezmiş, hareketleri dinle sınırlı olan Müslümanların başıboşluğa ve anarşiye kayamayacaklarına dikkat çekmişti.³

Bediüzzaman aynı yıllarda Divan-ı Harb-i Örfî'de yaptığı müdafaasında anarşiye zemin olabilecek istibdada da dikkat çekmiş, kuvvetin kanunda olması gerektiği üzerinde durmuş, aksi halde istibdadın dört bir yana dağılacağını, komitecilikle de tam şiddetleneceğini söylemişti.⁴ Başka bir zaman da kuvvet kanunda olmadığına şahsa geçeceğini, o zaman da istibdadın mutlak keyfî olacağını belirtmişti.⁵

İstibdat sürtüşme, kavga ve gürültüleri, siyasî ve sosyal boğuşmaları doğurabilecek, kısacası anarşizme gebe olabilecek bir davranıştır. Kuvvetin kanunda olmadığı, adaletin sağlanamadığı viranelerde elbette anarşizm baykuşları ötecektir.

Değişik dönemleri yaşama fırsatı bulan Bediüzzaman, 20. yüzyılın ikinci çeyreğinde anarşik bir atmosferin doğmaya başladığını görmüş, ilgililerin dikkatlerini çekmişti. O günlerde içtimâî hayatı idare eden en önemli esaslardan ikisi olan hürmet ve merhamet son derece sarsılmıştı. Zülkarneyn'in seddinin tahribiyle Ye'cüc ve Me'cüc'ün dünyayı fesada vermesi gibi Kur'ân seddi sarsılmaya, Ye'cüc ve Me'cüc'den daha müthiş bir şekilde ahlâkta ve hayatta karanlıklı bir anarşilik ve zulümlü bir dinsizlik fesada ve ifsada başlamıştı.⁶

Buna âhîrzamanın dehşetli hadiselerinin sebep olduğu anarşiyi de kattığımızda tehlikenin boyutları daha da genişler.

Rivayetlerden âhîrzamanda gelen büyük Deccal'le, İslâm Deccal'ı Süfyan'ın da yaptıkları tahribatlarla anarşizmi meyve verecek bir atmosferi meydana getireceklerini öğreniyoruz. Büyük Deccal şeytanın baştan çıkartmasıyla İsevîlik'in hükümlerini kaldırıp Hıristiyanların sosyal hayatlarını idare eden bağları bozup, anarşiye, Ye'cüc ve Me'cüc'e zemin hazırlar. Süfyan da İslâm'ın bir kısım ebedî ahkâmını nefis ve şeytanın desiseleriyle kaldırmaya çalışarak toplumdaki maddî ve mânevî bağları bozar. Serkeş, sarhoş ve sersem nefisleri başıboş bırakarak hürmet ve merhamet gibi nurânî zincirleri çözer. Kokuşmuş hevesât bataklığında birbirlerine saldırmak için zoraki bir serbestlik ve bütünüyle istibdat olan bir hürriyet vermekle dehşetli bir anarşistliğe meydan açar. O vakit insanlar, ancak gâyet şiddetli bir istibdatla kontrol altına alınabilirler.⁷

Bediüzzaman anarşiye zemin hazırlayan davranışlara her dönemde dikkat çekmişti. Bilhassa anarşinin isminden bile söz edilmediği 1940'lı yıllarda Adalet Bakanlığı'na yazdığı bir mektupta ondan bahsediyordu.⁸

Bediüzzaman, yine aynı yıllarda Cumhuriyet Halk Partisi'nin Genel Sekreteri Hilmi Uran'a yazdığı bir mektupla da, onları kuzeyden çıkıp Hıristiyanlığı mağlup edip anarşiyi yetiştiren dinsizlik cereyanına karşı uyarıyordu.⁹ Hatta, tedbir alınmazsa mutlak dinsizlik altındaki bu anarşiye mağlup düşülüp Türk milletinin parça parça olmasına, kuzeydoğudan çıkan dehşetli ejderhanın istilâ etmesine sebebiyet verileceğini söylüyordu.¹⁰ Bediüzzaman, ekilen tohumların ıslah edilmediği takdirde dehşetli bir şerrin geleceğinden de bahsetmişti.¹¹

Bir yerde hastalık varsa, sebebi de vardır. İyi bir teşhis konulmadıkça tedavî edilemez. Anarşinin sebep ve çareleri bilinmedikçe de onunla mücadele etmek, ciddî bir tedavîde bulunmak mümkün değildir.

Anarşinin temelinde açlık, sefalet, eşitsizlik, ekonomik dengesizlikler aranabilir. Ama asıl sebep mânevî yoksulluktur. Çünkü mânen zengin olan insanlar, hakkı, hukuku gözetir, maddî durumları yerindeyse zekât, fitre gibi yardımlarla fakirlerin elinden tutar; maddeten ne kadar sıkıntı içinde de olsalar anarşiye bulaşmaz, hakları varsa meşrû dairede ararlar.

Bediüzzaman'a göre anarşinin temelinde mânevî boşluk vardır. Dini terk edip kendilerini başıboşluğa bırakan, kanun nizam tanımayan lâkayd ve lâubalî insanlar anarşistliğe aday kimselerdir. Bediüzzaman böyle kimseleri uyarır. "Lâubaliler iyi bilsinler ki, dinsizlikle kendilerini hiçbir ecnebiye sevdiremezler. Zira mesleksizliklerini göstermiş olurlar. Mesleksizlik, anarşilik sevilmaz"¹² der.

Bilhassa idarecilerin anarşiye meydan verebilecek davranışlara karşı uyanık olmaları gerekir. Çünkü onların hataları bütün ülkeyi ilgilendirir. Onun içindir ki, Batı'ya özentî duygusuyla dinî ve millî kimliği şekillendiren değerlerden uzaklaşmamalıdır. İnsanı insan, hatta sultan yapan değerlerden kopmanın faturası çok ağırdır. Medeniyet adı altında dinsizliğe pirim vermek çok pahalıya mal olur. Acı anarşi meyveleri bu zakkum ağacında yetişir. Ve bu dikenli meyveleri önce buna sebep olanlar yemek zorunda kalırlar.

Bediüzzaman, dini tahribe yönelik bu tip hareketlere karşı şu îkazda bulunmuştur: "Sizin cebren böyle ehl-i îmanı mimsiz medeniyete sevk etmekteki maksadınız, eğer memlekette âsâyîş ve emniyet ve kolayca idare etmek ise, kat'iyen biliniz ki, hata ediyorsunuz, yanlış yola sevk ediyorsunuz. Çünkü itikadı sarsılmış, ahlâkı bozulmuş yüz fâsıkın idaresi ve onlar içinde âsâyîş temini, binler ehl-i salâhatın [dinine bağlı insanların] idaresinden daha müşküldür."¹³

Anarşiyi önleme makamında olanların anarşiyi yetiştirecek tutum ve icraatlardan herkesten önce kendilerinin sakınmaları gerekmiyor mu?

Anarşiye Çözüm

Bir Müslüman diniyle ayakta durur. Ne kadar fazileti varsa hepsi de o sayede yeşerir. Onu anarşiye sevk etmek için ise din ile olan bağlarını koparmak yeterlidir. Onun içindir ki Bediüzzaman, milletin din ile rabitalarının kopması halinde o dinsizlerin sosyal hayatta öldürücü bir zehir gibi zarar vereceklerine, dinsizin vicdanı tamamıyla bozulduğundan sosyal hayatı zehirleyeceğine bilhassa dikkat çekmiştir.¹⁴

Bediüzzaman başka bir yerde bu kopuşu anlatırken, Hz. Muhammed'in (a.s.m.) zincirinden çıkan, dinini bırakan bir Müslümanın, başka hiçbir dine giremeyeceğini, anarşist olup ruhunda üstünlük, kemal namına birşey kalmayacağını, vicdanının bozulup sosyal hayat için bir zehir olacağını belirtir.¹⁵ Diğer bir yerde de aynı gerçeği teyid eder tarzda şu ifadeleri kullanır:

"Dinî terbiye olmazsa, Müslümanlarda istibdad-ı mutlak ve rüşvet-i mutlakadan başka çare olamaz. Çünkü nasıl bir Müslüman şimdiye kadar hakiki Yahudî ve Nasranî olmaz, belki dinsiz olur, bütün bütün bozulur. Öyle de bir Müslüman Bolşevik olamaz. Belki anarşist olur; daha istibdad-ı mutlakdan başka idare edilmez."¹⁶

Müslümanlık demek, mükemmel insanlık demektir. Müslüman îmanının kuvvetliliği ölçüsünde olgun bir insan olur; toplum düzenini sarsmamaya, kimsenin hak ve hukukunu çiğnememeye çalışır. Çünkü Resûl-ü Ekrem (a.s.m.), Müslüman'ı eliyle ve diliyle kimseye zarar vermeyen insan¹⁷ olarak tarif etmiştir. Onun nazarında insanların en iyisi de insanlara en çok faydası dokunandır.¹⁸ İmanı olan ve dinî eğitim alan bir Müslüman, bu gerçeğin şuurunda olduğu için kimseye zarar vermemekle kalmaz, aksine faydalı olmaya çalışır.

İşte Bediüzzaman, anarşiye meydan verilmemesi için îman ve Kur'ân hakikatlerine sahip çıkılması gerektiği üzerinde durur. Ona göre bu vatan ve milleti anarşi ve büyük tehlikelerden kurtarmak için merhamet, hürmet, emniyet, haramdan çekinmek ve serseriliği bırakıp itaat etmek gibi önemli esaslara ihtiyaç vardır.¹⁹

Bunlar dinin emrettiği en önemli hakikatlerdir. Mâneviyat, din, iman anarşinin en büyük panzehiri, kötülük ve tahribatlara karşı da bir sigortadır. Çünkü din, îman huzurun, saadetin katili olabilecek herşeyi yasaklamıştır. Onun içindir ki inançlı, mânevî değerlerine bağlı insanlar kolay kolay anarşiye bulaşmaz, yıkıcılığa girmezler. Bediüzzaman bu gerçeği de bir eserinde şöyle dile getirir:

"Hakiki bir Müslüman, samimi bir mü'min hiçbir zaman anarşiye ve bozgunculuğa taraftar olmaz. Dinin şiddetle menettiği şey, fitne ve anarşidir."²⁰

Demek oluyor ki, kişiler dindarlaştıkça anarşiden uzak kalırlar. Kalmak zorundalar. Onun için anarşinin en etkili çâresi İslâm'ı yaşamaktır. Bu konuda da Bediüzzaman şöyle der:

"Şimdi bu zamanda en büyük tehlike olan zındıka ve dinsizlik ve anarşilik ve maddiyunluğa karşı yalnız ve yalnız tek bir çare var. O da Kur'ân hakikatlerine sarılmaktır. Yoksa koca Çin'i, az bir zamanda komünistliğe çeviren musibet-i beşeriye; siyasî, maddî kuvvetler ile susmaz. Yalnız onu susturan hakikat-i Kur'âniyedir."²¹

Nur Talebelerinin hizmetlerinin esasını teşkil eden îman hizmetinin önemli bir maksadı da anarşiye set çekmektir. Bunu da şu ifadelerle anlatır Bediüzzaman:

"Biz Nur Talebeleri hem idareye, hem âsâyîşe, hem vatan ve milletin saadetine çalışıyoruz. Karşımızdaki dinsiz, anarşist ve millet ve vatan düşmanlarıdır. Hükümet için bize ilişmek değil, tam yardım ve himaye etmek lâzımdır."²²

Eğer hükümetlerin bir gâyesi de anarşiyle mücadele etmek ise -ki öyledir- anarşiyi kökünden kazıyabilecek bu hakikatlere destek olmalı, kuvvet vermelidir.

Öz

Bu makalede, Risale-i Nur referans alınarak anarşinin tanımı, etkileri, günümüzdeki yansımalarıyla ele alınacak ve çözüm önerileri sunulacaktır. Özellikle anarşiyi engelleyecek en önemli unsurun din olduğu vurgusu yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Anarşi, zulüm, istibdat, din, dindarlık, adalet

Abstract

In this article, I examine the definition, effects and current reflections of anarchy and offer remedies with reference to Risale-i Nur Collection. I underline the religion as the most significant factor to prevent anarchy.

Key Words: Anarchy, cruelty, tyranny, religion, piety, justice

Dipnotlar

1. İşarâtü'l-İ'caz, s. 215.
2. Tarihçe-i Hayat, s. 566.
3. Âsâr-ı Bedîiye, s. 386.
4. Divan-ı Harb-i Örfî, s. 47.
5. Emirdağ Lahikası, 2:386.
6. Kastamonu Lahikası, s. 111.
7. Şuâlar, s. 512.
8. Emirdağ Lahikası, 1:21.
9. A.g.e., 1:90.
10. A.g.e., 1:190.
11. Şuâlar, s. 241.
12. Divan-ı Harb-i Örfî, s. 68.
13. Lem'alar, s. 126.
14. A.g.e., s. 125.
15. Emirdağ Lahikası, 1:191.
16. Şuâlar, s. 443.
17. Buharî, İman: 4-5; Müslim, İman: 64.
18. Feyzü'l-Kadîr, 3:481.
19. Kastamonu Lahikası, s. 186.
20. Tarihçe-i Hayat, s. 566.
21. Emirdağ Lahikası, 2:297.
22. Şuâlar, s. 443.

Şaban DÖĞEN